

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Det kongelige justis- og beredskapsdepartement
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres referanse
201105936 ES
KES/IHO/bj

Vår referanse
2011/02256-2 008

Dato
05.03.2012

Høring – NOU 2011:13 Når sant skal skrives

1. Innledning

Vi viser til Justisdepartementets brev av 30.08.2011, hvor Juryutvalgets utredning NOU 2011: 13 "Juryutvalget - Når sant skal skrives" er sendt på høring. Vi beklager oversittelsen av høringsfristen.

Politidirektoratet har forelagt høringen for Kripes, ØKOKRIM og samtlige politidistrikter. Vi har mottatt svar fra Kripes, ØKOKRIM, Hedmark politidistrikt, Oslo politidistrikt, Rogaland politidistrikt, Vestfold politidistrikt og Nordre Buskerud politidistrikt, hvorav sistnevnte ikke har kommentarer til utredningen. Høringssvarene er i noen sammenhenger innarbeidet i direktoratets uttalelse. I andre sammenhenger er det henvist direkte til disse. Uttalelsene følger vedlagt.

Juryutvalget har lagt frem en grundig og omfattende utredning. Hovedspørsmålet har vært om dagens juryordning bør videreføres, og i tilfelle i hvilken form. Utvalget er i mandatet også bedt om å ta stilling til dommersammensetningen i øvrige saker som behandles i lagmannsrett, og om det i lagmannsretten bør være adgang til avspilling av videoopptak av forklaringer avgitt for tingretten.

Utvalget er delt i spørsmålet om hva slags dommersammensetning som bør behandle de saker som i dag går for jury/lagrette og i enkelte av de øvrige spørsmålene.

Vi vil nedenfor under punkt 2 gi våre kommentarer til utvalgets hovedspørsmål. Punkt 3 omhandler dommersammensetningen i øvrige saker for lagmannsretten. I punkt 4 behandles spørsmålet om adgang til avspilling av lyd- og bildeopptak fra førsteinstans under ankebehandlingen.

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Bankgiro: 7694.05.02388

2. Juryordningen

Lagmannsrettens sammensetning og formene for lekdommerdeltagelser er grunnleggende spørsmål i straffesaksbehandlingen og har vært gjenstand for diskusjon i mange år. Juryutvalget gir i kapittel 5 en god historisk fremstilling av denne debatten og juryordningens utvikling. Videre drøfter utvalget i kapittel 8 overordnede hensyn og forutsetninger ved valg av prosessform for fullstendige anker i de mest alvorlige straffesakene.

Den ene halvparten av utvalget går inn for å videreføre en lagretteordning. Den andre halvparten av utvalget går inn for at sakene behandles i meddomsrett bestående av to fagdommere og fem lekdommere ved ankeforhandlingen i alle fullstendige ankesaker, hvor det for skyldkonstatering kreves kvalifisert flertall på fem av syv medlemmer for domfellelse. Utvalget er enig om at det bør gis en begrunnelse for avgjørelsen av skyldspørsmålet i alle fullstendige anker.

Politidirektoratet slutter seg, i likhet med Kripos, ØKOKRIM, Hedmark politidistrikt, Oslo politidistrikt, Rogaland politidistrikt og Vestfold politidistrikt, til meddomsrettsfraksjonens vurderinger og anbefalinger i utredningens hovedspørsmål.

Etter Politidirektoratets vurdering representerer meddomsrettsfraksjonens forslag den prosessformen som gir størst sikkerhet for saksforhold og riktig lovforståelse og som dermed i vid forstand skaper tillit til rettsystemet. Også underliggende instanser legger til grunn at meddomsrettsfraksjonens forslag er best egnet til å sikre riktige og rettssikre avgjørelser. Kripos uttaler herunder at:

”Etter å ha gjennomgått lagrettefraksjonens begrunnelse for å beholde juryordningen kan det synes som den egentlige årsaken til at juryordningen ønskes videreført (med endringer), er at man finner holdepunkter for at lekdommere i egenskap av jurymedlemmer er mer tilbøyelige til å frifinne enn lekdommere som opptrer som meddommere.

Kripos peker på at det ikke nødvendigvis er slik at frifinnelse vil si det samme som best mulig rettssikkerhet eller en riktig dom. Det er grunn til å sette spørsmålstegn ved rettssikkerhet for hvem, for siktede eller fornærmede.

Etterforskning av Kripos sine egne saker har økt i kompleksitet og omfang. Sakenes internasjonale karakter, omfattende bevismateriale, samt nye og relativt ukjente rettsområder som for eksempel krigsforbrytersakene, gjør det betenkelig med en videreføring av juryordningen slik lagrettefraksjonen går inn for.”

Vi er videre enig i at en hovedprosessform med meddomsrett – hvor meddommere og fagdommere deltar i et kollegium når saken avgjøres, og i fellesskap kan utforme begrunnelsen som nedtegnes av fagdommene – er best egnet til å ivareta kravet til begrunnelse. Vestfold politidistrikt og Hedmark politidistrikt uttaler seg i samme retning.

Hedmark politidistrikt uttaler herunder at: ”Det er enighet i utvalget om at det er en grunnleggende svakhet ved dagens lagretteordning, nemlig at lagretten ikke begrunner sin avgjørelse. Slik vi ser det bærer lagrettefraksjonens forslag til hvordan man eventuelt kan

avbøte denne svakheten, i betydelig grad preg av å være en konstruksjon for å videreføre en ordning som er gått ut på dato.”

Vi viser videre til at meddomsrett er en velfungerende ordning som det ikke har vært reist kritikk mot, og at de fleste fullstendige ankesakene behandles i denne formen, slik at dette er en kjent prosessform som kun vil måtte være gjenstand for mindre endringer. Disse hensynene poengteres også av Kripos, Hedmark politidistrikt og Vestfold politidistrikt.

Hedmark politidistrikt uttaler herunder at:

”Det er et faktum at samtlige saker i tingretten og langt de fleste saker i lagmannsretten avgjøres av en meddomsrett. Den offentlige debatt tilser at det er bred enighet om at dette er en god ordning som ivaretar alle viktige hensyn, herunder de grunnleggende krav til rettssikkerhet.

Det har derfor formodningen mot seg at lagretteordningen skulle gi en mer betryggende behandling av de relativt få sakene som etter loven skal avgjøres med slik sammensetning av domstolen. Vi har vanskelig for å se at en avskaffelse av lagretteordningen vil kunne redusere befolkningens tillit til domstolene. Etter vår oppfatning kan det snarere tenkes å være motsatt. Nemlig at en konsekvent bruk av meddomsrett i straffesaker generelt reduserer muligheten for saksbehandlingsfeil som kan føre til at saker eventuelt må behandles på ny.”

Vestfold politidistrikt uttaler i samme retning at:

”Om lag 15 000 straffesaker i året behandles i dag av meddomsrett, enten i tingrett eller lagmannsrett, mange av disse så absolutt alvorlig for de involverte parter, uten at noen har tatt til orde for å endre behandlingsformen av disse. Det er da vanskelig å se hvorfor 200 – 300 straffesaker i året skal behandles på en annen måte, altså med jury, som ikke i større grad enn meddomsrett ivaretar hensynene som ligger bak å ha et betydelig lekdommerinnslag, som ikke på noen dokumenterbar måte bedre ivaretar tilliten til domstolene og domstolenes legitimitet, men som gir en dårligere mulighet for å oppfylle kravet til begrunnelse, og for øvrig er langt mer ressurskrevende og tidkrevende.”

Vestfold politidistrikt viser videre til viktigheten av å velge en prosessordning som i størst mulig grad trekker veksler på dommernes juridiske kvalifikasjoner og yrkeserfaring og som i best mulig grad sikrer god kommunikasjon mellom de to dommergruppene: ”Et samarbeid mellom fagdommere og lekdommere, hvor gruppenes ulike kvaliteter kommer frem og kommuniseres til den andre gruppen dommere, vil slik politidistriktet ser det styrke avgjørelsesprosessen. Dette vil uten tvil oppnås best med en meddomsrettsordning også for de mest alvorlige straffesakene.”

Meddomsrettsfraksjonen påpeker (utredningens punkt 10.3.1.7) at juryordningen i betydelig grad kan gi rom for prosessuelle innsigelser. ØKOKRIM slutter seg til denne innvendingen og uttaler at:

”[...] Vår erfaring er at straffesaker i stadig større utstrekning forsinkets av prosessuelle spørsmål som krever en rettslig avklaring. For vår del innebærer dette at saksbehandlingstiden i saker som allerede tar betydelig til å etterforske og

iretteføre, stadig oftere blir ytterligere forsinket. Dette er særskilt belastende for tiltalte. Omberamning av store straffesaker oppleves imidlertid også som problematisk for påtalemyndigheten og domstolene. Ved valget av prosessform mener vi derfor at det er helt sentralt å legge vekt på at man får en ordning som er så enkel, oversiktlig og forutsigbar som mulig.

Lagrettsfraksjonens forslag, slik dette er beskrevet i punkt 10.2 i utredningen, fremstår etter vårt syn som relativt komplekst. Fraksjonen har beskrevet et system med mange nyvinninger, både når det gjelder rettsbelæring, spørsmålsstilling, rådslagning, votering og begrunnelse. Selv om det er en forbedring at avgjørelsene foreslås begrunnet, må det antas at det vil ta betydelig tid før denne ordningen får tilstrekkelig fotfeste i vår rettstradisjon. Videre er det neppe usannsynlig at en rekke prosessuelle avklaringer vil være nødvendige før de rettslige rammene for ordningen er endelig fastsatt.[...]

For øvrig slutter Politidirektoratet seg til de argumenter og den nærmere begrunnelse meddomsrettsfraksjonen i utvalget gir for sin anbefaling når det gjelder å gå vekk fra juryordningen.

Vi har merket oss at medlemmene i lagrettsfraksjonen foreslår å overføre en del av de fullstendige anker som i dag behandles med lagrette, til behandling ved meddomsrett ved å innføre som tilleggskriterium at det må være idømt eller påstått fengsel i to år eller mer for at saken skal behandles med lagrette, noe som er estimert til å være nærmere 30 % av dagens jursaker. Vi kan, i likhet med underliggende instanser som har uttalt seg i saken, ikke se at det foreligger tilstrekkelige grunner for at et lite antall straffesaker bør skilles ut til behandling i en annen og mer kompleks og kostnadskreven prosessform.

Rogaland politidistrikt uttaler herunder at:

”I valget mellom de foreslåtte ordninger synes ”Lagrettsfraksjonen” å foreslå en ordning hvor omfanget av bruken av jury først begrenses på grunnlag av påstand eller utmålt straff på minst to år. Videre foreslås det at flertallet av fagdommere må stemme for skyld for å få fellelse samtidig som begrunnelsen av avgjørelsen skal skrives av lagretten i fellesskap med fagdommerne. Det synes som det meste som er igjen av juryordningen etter dette forslag er navnet og at den da fremstår som dyr og omstendelig i forhold til ordningen foreslått av ”Meddomsrettsfraksjonen”.

Også Oslo politidistrikt viser herunder til at:

”En avskaffelse av juryen vil kun ha betydning for et svært lite antall saker. Det er opplyst at i 2007 ble 17.591 saker behandlet av meddomsrett (17033 i første instans og 558 i andre instans), mens 317 ble behandlet med jury. Det var under to prosent av alle saker hvor lekdommere deltar. I tillegg ble det behandlet ca 11000 tilståelsessaker med bare en fagdommer. Det er neppe grunn til å tro at disse tallene har endret seg av betydning for den kvantitative betydningen av jury.

Spørsmålet om jury eller ikke er blitt gjort til et verdispørsmål, i mindre grad her det handlet om kvalitet og effektivitet i dagens samfunn.[...] Det synes [...] meningsløst å forsvare juryordningen med at den ”reparerer” eller utjevne sosiale forskjeller mellom leg- og fagdommere, i den grad det da oppleves slik.”

Politidirektoratet støtter meddomsrettsfraksjonens forslag til sammensetting av meddomsretten. Vi anser at forslaget om at alle fullstendige anker behandles med to fagdommere og fem lekdommere, hvor det for skyldkonstatering kreves kvalifisert flertall på fem av syv stemmer for domfellelse, vil sikre en fortsatt sterk lekdommerinnflytelse i de fullstendige straffesakene. Kripos uttaler seg i samme retning.

Dersom utvalget gikk inn for å videreføre lagretteordningen, skulle det også vurdere hvilke saker som i tilfelle bør behandles med lagrette, herunder ble utvalget særskilt bedt om å vurdere om saker om grov korrupsjon fortsatt bør behandles med jury. Lagrettefraksjonen mener at det ikke foreligger grunner som tilsier at enkelte sakstyper bør unntas lagrettebehandling, mens meddomsrettsfraksjonen ikke finner det nødvendig å uttale seg om dette spørsmålet. Politidirektoratet viser i dette spørsmålet i sin helhet til uttalelsen fra ØKOKRIM.

3. Dommersammensetningen i øvrige saker som behandles i lagmannsretten

Uavhengig av hvilken løsning som anbefales for jursakene, skal utvalget vurdere sammensetningen av lagmannsretten i de fullstendige ankene som i dag behandles med meddomsrett av tre fagdommere og fire meddommere.

Et samlet utvalg går inn for at ordningen med meddomsrett skal utvides slik at alle straffutmålingsanker skal gå for en meddomsrett. Utvalget finner ikke grunn til å foreslå at legdommere skal delta i rene anker over saksbehandlingen og lovanvendelsen.

Utvalget er delt i spørsmålet om hvilken sammensetning meddomsretten bør ha. Lagrettefraksjonen foreslår en sammensetning på tre fagdommere og fire meddommere i ankeforhandling som omfatter bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet i mindre alvorlige saker og i straffutmålingsanker. Meddomsrettsfraksjonen foreslår at alle fullstendige anker og alle straffutmålingsanker behandles med to lagdommere, og at antall meddommere bør være fem i fullstendige anker og tre i straffutmålingsanker.

Politidirektoratet støtter meddomsrettsfraksjonens vurdering og anbefaling og har intet å bemerke ut over dette. Rogaland politidistrikt og Kripos uttaler seg sammenfallende.

4. Adgang til avspilling av lyd og bilde i ankeinstansen

Juryutvalget foreslår at det i særtilfeller, der det vil være en uforholdsmessig tung byrde for fornærmede å forklare seg på nytt, skal være adgang til å spille av eventuelle lyd- og bildeopptak fra førsteinstans under ankebehandlingen. Det fremheves at dette vil sikre at særlig sårbare fornærmede slipper å gjenta de sider av hendelsesforløpet og ettervirkninger som det er mest belastende å forklare seg om. Det er en forutsetning for avspilling at den ikke går på bekostning av sakens opplysning, derfor må fornærmede møte til ankeforhandlingen for å svare på eventuelle supplerende spørsmål.

Politidirektoratet støtter utvalgets vurderinger og forslag. Oslo politidistrikt uttaler seg sammenfallende.

Kripos tiltrer også utvalgets forslag, men viser samtidig til at enkelte sakstyper i seg selv bør kunne tilsi avspilling av lyd og bilde:

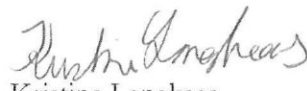
”Det vises særlig til saker mot krigsforbrytere hvor Kripos har et særskilt etterforskningsansvar. I tillegg til at det kan innebære en uforholdsmessig tung byrde å vitne i denne type saker, er det et moment at det er kostbart å fremstille vitnene gjentatte ganger, for eksempel fra Sri Lanka eller Rwanda. Det er videre en reell fare for at vitnene vil ”hoppe av” og søke asyl. I disse sakene bør hovedregelen være at lyd og bilde spilles av i ankeinstansen, forutsatt at kontradiksjon er ivaretatt i første instans. Hensynet til kontradiksjon vil som oftest være ivaretatt ved at vitnet møter og forklarer seg i første instans og at alle parter har fått anledning til å stille spørsmål til vitnet. Supplerende spørsmål kan gjennomføres via fjernavhør.”

Politidirektoratet slutter seg til at dette vil være sakstyper hvor hensynet til vitnet tilsier en begrensning av prinsippet om direkte bevisføring ved ankebehandling. Avspilling vil også ha en prosessøkonomisk gevinst. Forutsetningen må imidlertid være at ikke endringer i bevisbildet eller subsumsjonsendringer tilsier ytterligere kontradiksjon.

ØKOKRIM slutter seg også til forslaget og bemerker at særorganet i tillegg støtter utvalgets synspunkter i utredningens punkt 11.7.7 om at bruk av opptak vil kunne være verdifullt også som grunnlag for siling av ankesaker.

Med hilsen

Christian Budsberg Pettersen
anmeldingsdirektor

Kristine Langkaas
seksjonssjef

Saksbehandler:
Gunnvor Hovde
Tlf: 23364129

Kopi:
Riksadvokaten